

Koncepcia a realizácia Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí Slovenskej republiky

Antal. J., Novák. V., Húska. D., Macura. V., Bednárová. E., Dušička. P., Jakubis. M., Halaj. P., Rehák. Š., Skalová. J., Možiešik. L., Miklánek. P., Hlavčová. K., Fendeková. M., Jurík. L. Heinige. V., Stančíková. A., Slaninka. V., Mišík. M., Jalčovníková. M., Podkonický. L., Bárek. V., Stradiot. P., Stančík. A., Horvat. O.

Článok je zameraný na stručné hodnotenie Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí Slovenskej republiky (v ďalšom texte „Program“). Analyzuje prístupy programu z pohľadu jeho zámeru a z pohľadu realizácie. Autori článku akcentujú skutočnosť, že pri tvorbe programu bola vylúčená vedecká aj odborná vodohospodárska komunita, čo sa prejavilo v naivnom vnímaní integrovaného manažmentu povodí a charaktere opatrení, ktoré sú obsahom realizačných projektov za predpokladanú hodnotu 1 miliardu eur, pričom hlavné ciele program s istotou nebudú splnené.

ÚVOD

Každá civilizovaná krajina využíva svoj vedecko-výskumný potenciál pri plánovaní a zabezpečení ochrany a revitalizácie krajiny. V prípade tvorby a realizácie „Program“ revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí Slovenskej republiky“ nebol odborný a vedecký potenciál SR ani len oslovený. Keby sa tento nezvyklý postup neprejavil na obsahovej a realizačnej stránke, určite by vedecká a odborná komunita našla cestu na podporu programu. V konečnom dôsledku ide všetkým o výsledok – zmysluplný a efektívny manažment krajiny. Skutočnosť je ale iná. Program má vážne nedostatky a súčasná realizácia v mnohých prípadoch krajinu viac ohrozuje ako chráni.

PRIPOMIENKY A VÝHRADY K PROGRAMU

V oblasti kompetenčnej „Program“ priamo zasahuje, do zákonných kompetencii pôsobnosti Slovenského vodohospodárskeho podniku š.p. (ďalej SVP). Konkrétne sa v ňom uvádza: „Legislatívnym procesom budú vytvorené predpoklady pre vytvorenie efektívnej, účinnej a užitočnej správy povodí/územia/krajiny.“ V zmysle Ústavy SR a Zákona o vodách je naplnenie tohto cieľa základným obsahom činnosti SVP. To znamená, že program supluje, resp. by mal nahrádzať činnosť cca 2800 odborne zdatných a skúsených pracovníkov SVP? Ak áno, prečo štát mrhá prostriedky na duálne pôsobiace štruktúry? Nie je hospodár-

nejšie optimalizovať činnosť existujúcich štruktúr ako budovať súbežne nové?

Prioritou „Programu“ a jeho dominujúcim prvkom je zadržiavanie dažďovej vody v krajine, spomaľovanie jej odtoku a umožnenie jej vsakovania. Program vybudovaním vodozádržných systémov so zádržnou kapacitou dažďovej vody v plánovanom objeme 250 mil. m³ má súčasne vytvoriť prevenciu pred povodňami, vysušovaním krajiny a ostatnými rizikami náhlych živelných pohrôm... [1]. V spojení s prioritou programu je dôležité zdôvodnenie prostriedkov dosiahnutia tohto cieľa a jeho vplyvu na protipovodňovú ochranu. Spoluautor programu pán Kravčík vychádza z vlastnej paradigmy príčin povodní: „Prívalové dažde spôsobuje ľudská činnosť, horúce plochy vytvárajú prídavok energie do atmosféry, sálavé teplo vytláča mraky do kopcov a tam sa to v chladnom prostredí vyleje“ [2]. Toto zdôvodnenie je nezmyselné. Povodne boli aj budú bez ľudskej činnosti. Dôležité je, ako sa pred nimi účinne chrániť.

Zarážajúce sú aj prostriedky, ktorými sa má dosiahnuť prioritna „Programu“ Zachytávanie dažďovej vody, budovanie záhradných jazierok, zelené strechy, prehrádzky a jamy, urobte hocikakú hrádzku alebo jamu, dažďová voda neodtečie ... Som presvedčený, že do troch - štyroch rokov máme problém povodní vyriešený [3].

V kontexte prioritného cieľa je potrebné zhrnúť základné poznatky o povodniach a ich následkoch. Pokiaľ sa zameriame na analýzu povodňových škôd, zis-

tili by sme, že najväčšie škody spôsobujú regionálne povodne. Pri takzvaných bleskových povodniach vznikajú síce veľké škody, ale zasahujú relatívne malé územie. Nimi spôsobené škody predstavujú menej ako 3% zo škôd vznikajúcich v dôsledku regionálnych povodní. Preto prioritná má byť orientácia na znižovanie rizík vzniku regionálnych povodňových situácií, ktoré sú spojené s postupom „letných“ cyklónov. Ich trvanie môže byť pomerne dlhé a v určitých situáciách ju môže predlžovať prúdenie veľmi teplých a vlhkých vzduchových hmôt z oblastí východného Stredomoria alebo Čierneho mora. Takéto cyklóny spôsobujú povodne veľkého priestorového rozsahu. V niektorých exponovanejších regiónoch môže pri takýchto situáciách spadnúť za 3 až 5 dní viac ako 400 mm zrážok (400 litrov na meter štvorcový). Napríklad dňa 11.8.2002 bol v západných Čechách za 24 hodín nameraný zrážkový úhrn 300 mm. Častá je i situácia, keď sa regeneruje zanikajúca tlaková níz a výdatné zrážky pokračujú, tento stav nastal v Strednej Európe v júli 1997, auguste 2002 a v júli 2010. S otepľovaním klímy budú uvedené extrémne úhrny rásť o 10% na jeden stupeň oteplenia.

Pripomínáme, že prioritný cieľ programu zadržať dažďovú vodu o objeme 250 mil. m³ o ktorý sa opiera definovaná stratégia prevencie pred povodňami, zachytí efektívnu zrážku 5,1 mm. Plocha Slovenska je 49 035 km². To znamená, že **podstata programu je založená na omyle**, respektíve nevedomosti autorov progra-

mu. Keby autori programu oslovili odbornú a vedeckú komunitu, dozvedeli by sa konkrétne výsledky výskumu v oblasti retenčnej a akumuláčnej schopnosti krajiny. Infiltračná kapacita krajiny a schopnosť spomaľovať odtok z povodia sa môže pozitívne prejavovať len v zrážkovo-odtokovom procese pri zrážkach nepresahujúcich 20 až 70 mm za 24 hodín [4, 5, 6, 7, 8, 9]. Z výsledkov tohto výskumu vyplýva, že vodozadržná kapacita krajiny je dôležitá, ale nerieši povodňové situácie. Tieto výsledky sú pre vodohospodárov všeobecne známe, preto pri modelovaní extrémnych odtokových pomerov sa využitie krajiny, respektíve jej pokryv, uvažuje do prietoku Q_{10} , maximálne Q_{20} . Ak by sme do nádrže plnej vody liali ďalšiu vodu, všetka bude odtekať!

Aj z realizačného projektu PRK IMP 2010 vyplýva, že vedecká a odborná komunita SR je ignorovaná. Konkrétne dohľad nad realizáciou a koordinácia organizačného zabezpečenia, ako aj hodnotenia účinnosti zavedených opatrení je zabezpečovaná výkonným riaditeľom a jeho pracovným tímom. Z výsledkov uvedeného výskumu vyplýva, že realizácia nie je potrebná, lebo je evidentné, že nebude mať vplyv na prioritné ciele programu.

Z návrhu princípov projektu vyplýva, že na území Slovenska protipovodňová ochrana už nebude zabezpečovaná ochrannými hrádzami, poldrami a podobne. Tieto objekty budú považované za dočasné iba u tokov, ktoré prichádzajú k nám zo zahraničia. Citát: *„Výnimka z aplikácie princípov - vzhľadom na to, že nemáme priamu možnosť ovplyvniť situáciu v oblasti protipovodňovej prevencie (plošné technické a biotechnické opatrenia v území) v štátoch, z ktorých ku nám priamo priteká povrchová voda vodnými tokmi, je potrebná ako dočasné, resp. prechodné riešenie uplatniť na protipovodňovú ochranu územia tiež klasické technológie ako sú ochranné hrázde, poldre a pod.“*

[10]. Ak by sa splnil aj tento princíp schválený vládou, môžeme zodpovedne konštatovať, že program vytvára stav verejného ohrozenia. Priamo nabáda, aby vodohospodárske protipovodňové objekty neboli prispôsobované meniacim sa klimatickým pomerom a čo je horšie, ani udržiavané.

Realizácia projektu je pozoruhodná až zarážajúca. Dominantná časť „Programu“ sa sústredila na výstavbu prehrádzok, ktoré ale nespĺňajú ani základné požiadavky na objekty zabezpečujúce protieróziu (čo je ich prioritná funkcia), prípadne protipovodňovú ochranu. Tieto objekty sú výrazne poddimenzované a v období povodní splavený materiál môže vytvoriť vzdutie hladiny, čo môže vážne zhoršiť povodňovú situáciu. Životnosť týchto prehrádzok trvá do prvého intenzívnejšieho odtoku, ako dokumentujú skúsenosti z Novej Ľubovne či z tokov na Kysuciach. Otázna je aj životnosť a funkčnosť týchto objektov z pohľadu ich protipovodňovej funkcie vo fáze zaplnenia retenčných priestorov prehrádzok splaveninovým materiálom. Podstatná časť stavieb má charakter „čiernych“ stavieb bez vodoprávneho a územného rozhodnutia a následnej kolaudácie.

Program nemá zaistenú udržateľnosť – zodpovednosť za ich údržbu a prevádzka prechádza na obce, ktoré na to nie sú pripravené ani finančne zabezpečené.

Zarážajúci je aj postoj výkonného riaditeľa Ing. Kováča, ktorý zdôvodňuje, že stavby nemusia mať vodoprávne a územné rozhodnutie: *„Pri prerokovaní jednotlivých projektov má teda stavebný úrad rozhodnúť, ktoré opatrenia sú terénne úpravy, ukazuje sa, že veľká väčšina - a ktoré sú stavby. Napríklad odrážka na lesnej ceste ani sypaná hrádzka z lomového kameňa ešte nie sú stavby. Ale keď sa použije betón, alebo keď si objekt vyžaduje manipulačný poriadok, ide o stavby“* [11]. Z uvedeného vyplýva, že sa snaží nahradiť zákonodarný orgán. Ak by jeho inter-

pretácia bola chápaná vážne, potom sa SVP nemusí starať o úpravy tokov, poldre a mnohé objekty na tokoch, lebo sú to terénne úpravy. Navyše z uvedenej interpretácie vyplýva, že vybudované objekty v rámci programu budú bez vlastníka.

Program ako celok, vrátane realizačnej časti, neprispieva k protipovodňovej ochrane krajiny. Odčerpané finančné zdroje programu v hodnote 1 mld. EUR vo vodnom hospodárstve chýbajú v prvom rade na odstránenie akútnych nedostatkov vodohospodárskych diel a zariadení, vyplývajúcich z monitoringu počas povodne v r. 2010, ale aj na vytvorenie zmysluplného programu integrovaného manažmentu povodí, v ktorom sa využijú, respektíve premietnu poznatky vedy a výskumu.

ZÁVER

Ako súčasť odbornej a vedeckej komunity dávame širšej odbornej verejnosti jasne najavo, že diletantstvo nepatrí do krajiny. Krajina je tvorená zložitým ekosystémom, ktorý vyžaduje citlivý a erudovaný prístup, čo je aj v súlade s oznámením komisie európskeho parlamentu a rady: *„Aby sa dosiahla plná účinnosť akcie politiky na riešenie problému nedostatku vody a problému sucha, musí sa zakladať na vysokoodborných znalostiach a kvalitných informáciách o rozsahu problému a predpokladaných trendoch.“* [12]

Autori príspevku sú odborníkmi Stavebnej fakulty Slovenskej technickej univerzity v Bratislave, Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre, Technickej univerzity vo Zvolene, Výskumného ústavu vodného hospodárstva, Ústavu hydrológie Slovenskej akadémie vied, a spoločností Deponia a DHI.

LITERATÚRA:

- [1] Predkladacia správa: Návrh Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí Slovenskej republiky a návrh jeho realizačného projektu 2010.
- [2] M. Kravčík: Je to naša vina, Život 4.9.2010
- [3] Realizačný projekt programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí SR pre rok 2010
- [4] Biba, M., Oceánska, Z., Vlcha, Z., Jaňabáč, M. 2006: Forest - hydrological research in small experimental catchments in the Beskydy Mountains. J. Hydrol. Hydromech., 54, No. 2, pp. 113 - 122.
- [5] Krečmer, V., Křeček, J. 1981: Lesnatost jako hydrologická charakteristika povodí. Lesnictví, 27, č. 5, s. 461-470.
- [6] Mindós, J., Čaboun, V. 2002: Influence of vegetation on catchment runoff. Final Report of Project VTP 27-64 E0203, Zvolen: LVU, 26 pp.
- [7] Valtýni, J. 1986: Vodohospodársky a vodochranný význam lesa,

Zvolen: Lesnícky výskumný ústav, Lesnícke štúdie č. 38, 68 s.

- [8] Valtýni, J. 2002: Lesy a povodne. Technická univerzita vo Zvolene, Vedecké štúdie 5/2001/A, 46 s.
- [9] Zelený, V., Jaňabáč, M., Chlebek, A. 1980: Nástin výsledků 25 - letého lesnicko-vodohospodářského výzkumu v Beskydech. Lesnictví (26), č. 8, s. 677-697.
- [10] Návrh princípov, zásad a rámcových podmienok pre zabezpečenie prevencie pred povodňami, znižovanie povodňových rizík, rizík sucha, ostatných rizík náhlych prírodných živelných pohrôm a integrovaný manažment povodí Predkladaný materiál predsedníčkou vlády SR 9/2010, 27.08.2010, 3. bod programu
- [11] Martin Kováč: Životné prostredie ON e. 38, 22. september 2011/5
- [12] Oznámenie komisie európskeho parlamentu a rady, Brusel, 18.7.2007 KOM(2007) 414 v konečnom znení, s. 4

Realizácia Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí SR z pohľadu SVP š.p., OZ Košice

Ing. Zuzana Čarnogurská, Ing. Stanislav Dobrotka
Slovenský vodohospodársky podnik, š.p., OZ Košice

ÚVOD

Slovenský vodohospodársky podnik š.p. je ako správca vodohospodársky významných vodných tokov a povodí v zmysle platnej legislatívy povinný zabezpečovať a vykonávať množstvo činností a úloh, pričom jednou z tých podstatných je aj zabezpečenie protipovodňovej ochrany miest a obcí. V zmysle zákona č. 7/2010 sa opatrenia na ochranu pred povodňami majú realizovať nielen počas povodní a po odznení povodňových situácií, ale dôraz sa musí klásť v prvom rade na preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami. Realita je však trochu iná, keďže z dôvodu nedostatku potrebného objemu finančných prostriedkov a tiež z dôvodu nedostatočných kompetencií SVP š.p., ako správcu povodí, nie je možné vykonávať preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami v takej miere, ako by to bolo potrebné a žiaduce a opatrenia sú zamerané predovšetkým na riešenie už vzniknutých povodňových situácií na tokoch a odstraňovanie následkov povodní – povodňových škôd.

PROGRAM REVITALIZÁCIE A JEHO ZÁKLADNÉ PRINCÍPY

Vymenovanie splnomocnenca vlády SR pre územnú samosprávu, integrovaný manažment povodí a krajiny a spustenie Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí SR, ktorý mal slúžiť ako systémový nástroj prevencie pred povodňami a pre znižovanie povodňových rizík, rizík sucha a rizík ostatných náhlych prírodných živelných pohrôm, bolo prijaté s veľkými očakávaniami aj zo strany SVP, š.p., OZ Košice, ktorý spravuje územie značne sužované povodňami.

Základnými cieľmi garantovanými Programom revitalizácie sú:

- Vytvorenie zádržného objemu 250 mil. m³ v období r. 2011 – 2016/2020 revitalizáciou poškodených častí krajiny a zabezpečenie minimalizácie vzniku povodňových privalových vôd v ich zdrojovej ob-

lasti s participáciou jednotlivých rezortov hospodárstva.

- Makroekonomická efektivita: hospodárske impulzy, zavádzanie nových technológií, vytvorenie pracovných príležitostí, vyššia efektívnosť využitia finančných zdrojov v porovnaní s doteraz uplatňovanými technológiami protipovodňovej ochrany.
- Nastavenie legislatívy pre samotnú realizáciu: splnomocnenec vlády mal pre zabezpečenie legislatívnych zmien vytvoriť odborný pracovný tím s predpokladom ukončenia legislatívnych zmien v termíne 09/2011 (decentralizácia správy drobných vodných tokov, vytváranie zmluvných vzťahov).

PRIPOMIENKOVANIE PROGRAMU REVITALIZÁCIE

Práve preto, že Program revitalizácie si vytýčil takéto vysoko odborné a vážne ciele, bolo pre nás prekvapením, že návrh Programu sa prerokovával v skrátenom legislatívnom konaní a bez širšej odbornej diskusie. Aj napriek tomu sme sa snažili v pripomienkovom procese formulovať zásadné pripomienky k tomuto Programu. Ďalším prekvapením bolo schválenie Programu aj napriek množstvu odborných argumentov, ktoré síce v rámci pripomienkovania boli vznesené, ale následne neboli akceptované.

PILOTNÉ PROJEKTY

Po schválení Programu revitalizácie boli veľmi rýchlo odštartované pilotné projekty, v mnohých prípadoch s opatreniami aj na vodných tokoch v správe SVP š.p., OZ Košice, o pripravovanej realizácii ktorých sme vôbec neboli informovaní. Konkrétne v rámci územia spravovaného OZ Košice boli pilotné projekty realizované v 20 obciach. Z realizovaných opatrení v rámci pilotných projektov boli zistené zásahy do tokov v správe SVP š.p., OZ Košice v 3 obciach, pričom za neoprávnený zásah do vodného toku sme v týchto prípadoch podali podnet na vykonanie štátneho

vodoochranného dozoru na miestne príslušné orgány štátnej vodnej správy.

PRVÝ REALIZAČNÝ PROJEKT PROGRAMU REVITALIZÁCIE

V roku 2010, vzápätí po realizácii pilotných projektov, bol schválený 1. realizačný projekt, do ktorého sa v rámci územia spravovaného OZ Košice zapojilo 106 obcí. Realizácia opatrení sa mala vykonávať podľa schválenej metodiky. Tú sme v období medzirezortného pripomienkovacieho konania pripomienkovali, avšak bezvýsledne, lebo zásadné pripomienky neboli akceptované. Z uvedených 106 obcí nebolo možné zistiť informácie, aké opatrenia plánujú realizovať, nakoľko projektovú dokumentáciu nám predložilo len 14 obcí, aj to niektoré až dodatočne po realizácii opatrení. V 28 prípadoch sme doteraz zistili neoprávnený zásah do vodných tokov v našej správe, na čo sme reagovali už v 16-tich prípadoch podaním podnetu na výkon vodoochranného dozoru. Následne sa naplno rozbehla polemika, či realizované opatrenia, ktoré podľa metodiky mali pôvodne smerovať len do poškodených častí poľnohospodárskej a lesnej krajiny majú charakter vodnej stavby a teda či podliehajú vodoprávnenému povoleniu. Pritom zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách v § 52 jednoznačne definuje, že objekty ktorými sa upravuje, mení alebo zriaďuje koryto a slúžia na ochranu pred povodňami sú vodnými stavbami vyžadujúcimi vodoprávne povolenie so všetkými náležitosťami. V rámci našej vyjadrovacej činnosti k „projektovým dokumentáciám“ 1. RP Programu revitalizácie sme neustále upozorňovali na všetky náležitosti, ktoré taká projektová dokumentácia má obsahovať, ako aj na to, že základnou podmienkou realizácie takýchto opatrení obcou je prenájom toku obci formou zmluvy na prenájom drobného vodného toku v zmysle § 51 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov. Napriek tomu z vyššie uvedeného počtu obcí má doposiaľ zmluvu na prenájom uzavretú len 8 obcí.

DRUHÝ REALIZAČNÝ PROJEKT PROGRAMU REVITALIZÁCIE

V r. 2011 bol schválený 2. RP Programu revitalizácie, do ktorého sa v rámci územia spravovaného OZ Košice zapojilo 223 obcí. Obdobne ako v 1. RP aj v 2. RP sa realizácia opatrení mala vykonávať podľa schválenej metodiky, ktorá bola rozšírená o možnosť vykonávať opatrenia aj na drobných vodných tokoch po „dohode so správcom toku“. V rámci 2. RP nám projektovú dokumentáciu predložilo doteraz 33 obcí a v 10 obciach sme zatiaľ zistili neoprávnený zásah do vodných to-

nia skutočne dosiahnutého efektu počas celej doby životnosti stavby a nielen v čase realizácie. Navrhujú sa objekty bez širších hydrologických súvislostí, bez situácie umiestnenia jednotlivých objektov, ich rozmerov, spôsobu zaviazania do terénu a zväčša nie sú spracované odbornou spôsobilou osobou.

CELKOVÉ ZHODNOTENIE PROGRAMU REVITALIZÁCIE

Aj keď si vysoko ceníme úsilie starostov obcí a primátorov miest podieľať sa na ochrane pred povodňami, zapájať do realizácie

období s negatívnym dopadom na kvalitu stavebných prác, k dotlačeniu obcí k samotnej realizácii bez potrebných povolení, nájomných zmlúv a pod.

- Opakovane sa prezentujú zavádzajúce informácie o vytvorení vodozádržného objemu realizáciou týchto opatrení a neakceptujú sa odborné fakty, že prehrádzky slúžia na zachytávanie splavenín a nie na sploštenie povodňovej vlny
- Nedostatočne definuje zodpovednosť obcí vyplývajúcu z prenájmu vodných tokov a údržby tokov a stavieb na nich vybudovaných

O všetkých pripravovaných a realizovaných zásahoch si vedíme prehľadnú evidenciu (pozri sumárny prehľad v tab.1), vzhľadom na to, že po doteraz podaných a pripravovaných podnetoch bude Program revitalizácie dlhší čas doznievať v legislatívnej rovine, keďže miestne príslušné obvodné úrady ŽP budú vykonávať vodoochranný dozor na tokoch dotknutých týmito opatreniami. Jeho výsledkom bude buď spustenie zákonného procesu dodatočnej legalizácie týchto opatrení, resp. vodných stavieb alebo rozhodnutie na odstránenie týchto stavieb z vodných tokov.

Tab. 1: Prehľad k realizácii Programu revitalizácie za OZ Košice (k 10. 2. 2012)

Realizačný projekt	Počet obcí zapojených do projektu	Počet obcí so zistením neoprávneného zásahu do tokov v našej správe	Počet obcí s predložením PD	Počet obcí so zmluvou na prenájom toku	Podané podnety
Pilotný projekt	20	3	1	1	3
1.RP	106	28	14	8	16
2.RP	223	10	33	6	0
Spolu	349	41	48	15	19

kov v našej správe, na čo plánujeme reagovať podaním podnetov na výkon štátneho vodoochranného dozoru.

PRAKTICKÁ REALIZÁCIA OPATRENÍ PROGRAMU REVITALIZÁCIE

V mnohých prípadoch majú realizované opatrenia vo vodných tokoch charakter drevených prehrádzok a stupňov, ale výnimkou nie sú ani kamenné prehrádzky, zemné hrádze a v niektorých prípadoch aj drôtokamenné prehrádzky. V povodí sa realizujú aj zásahy charakteru poldrov, zasakávacích lesných pásov, odrážok na lesných cestách, rozorávanie lesných ciest (pozri fotografie na 4. strane obálky časopisu). Z technického hľadiska životnosť objektov nie je dlhodobá zabezpečená najmä z titulu neriešenia tmenia kinetickej energie vody a spätnej a bočnej erózie tečúcej vody a v mnohých prípadoch sa stretávame s nedostatočným dimenzovaním bezpečnostného prepadu priečných objektov a s použitím nekvalitného materiálu pri výstavbe.

Projektové dokumentácie sú neakceptovateľne zjednodušené, bez zdokumentova-

opatrení nezamestnaných z obcí a tým riešiť aspoň sezónnu zamestnanosť, musíme na základe našich doterajších skúseností konštatovať, že Program revitalizácie nebol odbornou a organizačne dostatočne zvládnutý, pretože:

- V rozpore z hlavným materiálom neakceptuje postup schvaľovania projektov a realizácie vodozádržných opatrení v zmysle platnej legislatívy v podmienkach SR
- V rozpore s hlavnými cieľmi sa doteraz nezačalo nastavenie sľubovaných legislatívnych zmien pre samotnú realizáciu, pričom realizácia predbieha deklarované legislatívne zmeny a tým sa dostáva mimo legislatívny rámec
- Opakovane sa neriešia zásadné problémy, ktoré vyvstali po realizácii pilotných projektov a 1. RP (zjednodušenosť a schematickosť metodiky, nevhodné časové obdobie realizácie, nedostatok financií na kvalitné spracovanie)
- Krátky čas určený na realizáciu projektov vedie v konečnom dôsledku k vypracovaniu len zjednodušenej PD nezohľadňujúcej hydrologické špecifiká, k realizácii stavebných prác v nevyhovujúcom ročnom

ZÁVER

Aj keď funkcia splnomocnenca vlády SR pre územnú samosprávu, integrovaný manažment povodí a krajiny zaniká dňom konania predčasných parlamentných volieb, zastávame názor, že revitalizácia povodí s cieľom zdržiavať vodu v krajine je v každom prípade potrebná. Mala by byť súčasťou opatrení na zmiernenie následkov povodní, ale musí sa vykonávať na základe odborných poznatkov, kvalitne a s aktívnou účasťou odborníkov tak z oblasti vodného hospodárstva, ako aj ostatných rezortov, najmä rezortu pôdohospodárstva (poľnohospodári, lesohospodári), ale aj rezortu dopravy. Nevyhnutným predpokladom realizácie akýchkoľvek konkrétnych opatrení však musí byť rešpektovanie platnej legislatívy.

Fotografie k článku s pozrite na 4. strane obálky

LITERATÚRA:

Úrad vlády SR, 2010: Program revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí Slovenskej republiky

Úrad vlády SR, 2010: Realizačný projekt Programu revitalizácie a integrovaného manažmentu povodí Slovenskej republiky pre rok 2010

Úrad vlády SR, 2010: Uznesenie Vlády Slovenskej republiky č. 744 z 27. Októbra 2010 k návrhu Programu revitalizácie a integrovaného manažmentu povodí SR a návrhu jeho realizačného projektu 2010

Úrad vlády SR, 2011: Prvý realizačný projekt Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí Slovenskej republiky pre rok 2011

Úrad vlády SR, 2011: Uznesenie Vlády Slovenskej republiky č. 183 z 9. marca 2011 k návrhu prvého realizačného projektu Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí Slovenskej republiky 2011

Úrad vlády SR, 2011: Závazná metodika pre prípravu, vypracovanie

a realizáciu projektov obcí v rámci prvého realizačného projektu Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí SR 2011 (ďalej len ako 1. RP 2011)

Úrad vlády SR, 2011: Druhý realizačný projekt programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí SR pre rok 2011

Úrad vlády SR, 2011: Uznesenie Vlády Slovenskej republiky č. 590 z 7. septembra 2011 k návrhu druhého realizačného projektu Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí Slovenskej republiky 2011

Úrad vlády SR, 2011: Závazná metodika pre prípravu, vypracovanie a realizáciu projektov obcí v rámci prvého realizačného projektu Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí SR 2011 (ďalej len ako 1. RP 2011)

Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov

Program revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí Slovenskej republiky má zásadné nedostatky!

RNDr. Stanislav Klaučo
Občianska iniciatíva MONITOR

Dňa 8. 2. 2012 na tlačovej besede v Bratislave predstavila občianska iniciatíva Monitor, ktorá vznikla z odborníkov pracujúcich v oblasti životného prostredia, svoje výhrady k Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí Slovenskej republiky.

Vládny Program, zameraný najmä na tvorbu protipovodňových opatrení v krajine - predovšetkým v horných častiach povodí menších tokov, bol spustený na jeseň 2010 bez náležitej odbornej prípravy. Aj napriek tomu, že tento Program má z hľadiska životného prostredia jednoznačne strategický charakter a podlieha environmentálnemu posudzovaniu, jeho predkladateľ - splnomocnenec vlády SR pre územnú samosprávu, integrovaný manažment povodí a krajiny, takéto posúdenie ignoroval a vedome tento proces obišiel.

Nielen laická, ale najmä odborná verejnosť nedostala teda možnosť vyjadriť sa k návrhu Programu, zameranému na budovanie protipovodňových opatrení, Programu, na ktorý bolo v priebehu roku 2011 vynaložených zo štátneho rozpočtu a prostriedkov ESF viac ako 60 miliónov eur, teda skoro 2 miliardy slovenských korún!

Občianska iniciatíva Monitor počas medzirezortného pripomienkového konania k návrhu 3. realizačného projektu tohto protipovodňového Programu vlády podala hromadnú pripomienku. V nej formulovala požiadavku, aby bol predložený materiál podrobe-

ný strategickému environmentálnemu posudzovaniu. Hromadnú pripomienku podporilo viac ako 670 občanov, medzi nimi aj poprední vedci a odborníci v oblasti hydrologie, klimatológie a vodného hospodárstva. Žiaľ, splnomocnenec vlády SR a odborný garant tohto programu, Ing. M. Kováč, pripomienku neakceptoval.

Medzi hlavné nedostatky Programu a jeho realizačných projektov patria najmä:

1. LEGISLATÍVNE POCHYBENIA

Porušenie viacerých legislatívnych noriem SR ako aj európskych smerníc, týkajúcich sa najmä:

- posúdenia Programu ako strategického dokumentu,
- zamedzenie účasti verejnosti pri procese schvaľovania,
- vykonávanie aktivít v chránených územiach NATURA 2000 bez náležitého posúdenia vplyvu na predmet ochrany a vyjadrenia štátnej správy v oblasti ochrany prírody,
- budovanie vodných stavieb bez súhlasu štátnej vodnej správy, atď.

2. ODBORNÉ POCHYBENIA

Program vychádza z odborne mylných predstáv o vysušovaní krajiny, jej údajnom poškodení ako aj z neznalosti o tvorbe povrchového odtoku, z čoho vyplýva tzv. revitalizácia krajiny. Táto tzv. revitalizácia je založená:

- na rozsiahlom a živelnom budovaní konštrukčne a funkčne neadekvátnych prehrádzok, ktoré nie sú

schopné zachytiť vody pritekajúce z povodia nad obcami počas extrémnych zrážok,

- na budovaní nefunkčných plôtikov a rýchlo kolmatujúcich vsakovacích jám a rigolov,
- na budovaní kamenných a kamenno-zrubových hrádzi väčšinou s nedostatočným retenčným objemom, ktoré vytvárajú potenciálne riziká prielomových povodňových vln.

3. REALIZAČNÉ POCHYBENIA

Forma a reálne vytvorený objem opatrení na zadržiavanie vody, ktoré je možné v teréne zdokumentovať, spravidla nezodpovedajú forme a objemu, ktorý sa obce zaviazali realizovať v zmluvách s úradom vlády SR.

Vládny splnomocnenec spolu s výkonným manažérom Programu doposiaľ oficiálne vyhodnotili a predložili správu o vyhodnotení vláde SR len pre pilotný projekt Programu (približne 10% z doteraz realizovaných opatrení), navyše, na neprimeranej odbornej úrovni a bez reprezentatívnych hydrologických meraní, ktoré by potvrdili funkčnosť a efektívnosť vybudovaných systémov na zadržiavanie vody.

Napriek týmto skutočnostiam realizačné projekty Programu pokračujú neuveriteľným tempom ďalej, aktuálne sa pripravil návrh už tretieho realizačného projektu, ktorý sa v rámci medzirezortného pripomienkového konania podarilo pribrzdiť až hromadnou pripomienkou verejnosti.

